

Program na podporu vytvoření a kultivace systémových podmínek pro rozvoj excellence

1. Identifikační údaje programu

Název programu

Program na podporu vytvoření a kultivace systémových podmínek pro rozvoj excellence

Kód v IS VaVal

XX

Poskytovatel

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) se sídlem Karmelitská 529/5, Malá Strana, 118 12 Praha 1

Doba trvání

Program na podporu vytvoření a kultivace systémových podmínek pro rozvoj výzkumné excellence (dále jen „program EXCELENCE“) je navržen na léta 2026–2030 pro projekty s délkou řešení nejvýše pět let. Program bude realizován jednou veřejnou soutěží vyhlášenou v roce 2025.

2. Legislativní rámec programu

Program EXCELENCE je programem výzkumu, vývoje a inovací podle §4 odst. 1 písm. b) bod 1 zákona č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 130/2002 Sb.“). Tento zákon je základní právní normou pro realizaci programu EXCELENCE. Právní rámec tohoto programu dále představují:

- a) Rámec pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací – Úřední věstník Evropské unie C 414/1, 28. 10. 2022 (dále jen „Rámec“);
- b) Zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů;
- c) Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- d) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů;
- e) Zákon č. 341/2005 Sb. o veřejných výzkumných institucích, ve znění pozdějších předpisů.

3. Strategický rámec programu

Program EXCELENCE je nástrojem realizace Koncepce institucionální podpory excellence na vybraných univerzitách a v rámci Akademie věd ČR (dále jen „Koncepce“) a současně reformního opatření komponenty 5.3 Národního plánu obnovy. Účelem programu EXCELENCE dle uvedené Koncepce je podpora vědeckých týmů z ČR úspěšných v rámcových programech EU, včetně evropských partnerství

a dalších obdobných mezinárodních programech podporujících výzkum, vývoj a inovace (dále jen „VaVal“). Koncepce stanovuje, že podpora bude poskytnuta např. na udržení, resp. další rozvoj vědeckého týmu po skončení realizace mezinárodního projektu, včetně udržení a dalšího rozvoje příslušného administrativního zázemí na výzkumné organizaci.

Komponenta 5.3 „Strategicky řízený a mezinárodně konkurenceschopný ekosystém výzkumu, vývoje a inovací“ Národního plánu obnovy přináší reformní opatření pro posílení excelence ve VaVal, které povedou k rozvoji internacionalizace prostředí VaVal v ČR a mezinárodní spolupráce včetně vyšší míry zapojení českých subjektů do evropských programů podpory VaVal a posílení financování VaVal v ČR ze zahraničních zdrojů. Důsledkem by mělo být zvýšení potenciálu pro zintenzivnění spolupráce veřejného výzkumného sektoru s aplikační sférou ve smyslu valorizace poznatků VaVal.

Program EXCELENCE svým zaměřením přispívá k dosažení cílů Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+, zejména cíle 3 Zvýšit kvalitu a mezinárodní excelenci výzkumu a vývoje v ČR, dosáhnout zvýšení otevřenosti a atraktivity ČR pro mezinárodní výzkum a vývoj a zintenzivnit integraci VaVal ČR do Evropského výzkumného prostoru. Program je v souladu s opatřením 13 Zapojení výzkumných týmů do Horizontu Evropa, případně dalších programů EU, oboustranná mezinárodní mobilita a mezinárodní spolupráce výzkumných organizací a podniků, a podpora systémového zpřístupňování výsledků vědy a výzkumu.

Program EXCELENCE dále napomáhá realizaci cílů Hospodářské strategie České republiky: Česko do top 10, zejména cílů stanovených v kapitole 1. 2 Výzkum, vývoj a inovace. Program Excellence je v souladu např. s hlavními opatřeními „posílit využívání unijních programů a zvýšit účast České republiky v mezinárodních konsorciích“, „přezkoumat a v případě potřeby adekvátně přehodnotit systém podpory výzkumu a vývoje“ či „realizovat programy podpory výzkumu, vývoje a inovací zaměřených na podporu excelence a na rozvoj strategických technologií a oblastí pro zvyšování přidané hodnoty, konkurenceschopnosti a rozvoj znalostní ekonomiky“.

Svým obecným oborovým vymezením program přispívá k realizaci všech národních priorit orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Přispívá rovněž k naplňování vertikálních tematických priorit a misí Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky 2021–2027 a její horizontální priority Veřejný výzkum a vývoj (strategický cíl zvýšení kvality veřejného výzkumu).

Vzhledem k obecnému oborovému vymezení programu není možné předem specifikovat míru jeho vlivu na plnění cílů a priorit uvedených politik, strategií a priorit. Ta bude zjišťována při průběžné a závěrečné evaluaci programu.

4. Cíle programu a podporované aktivity

Cíl programu a jeho intervenční logika

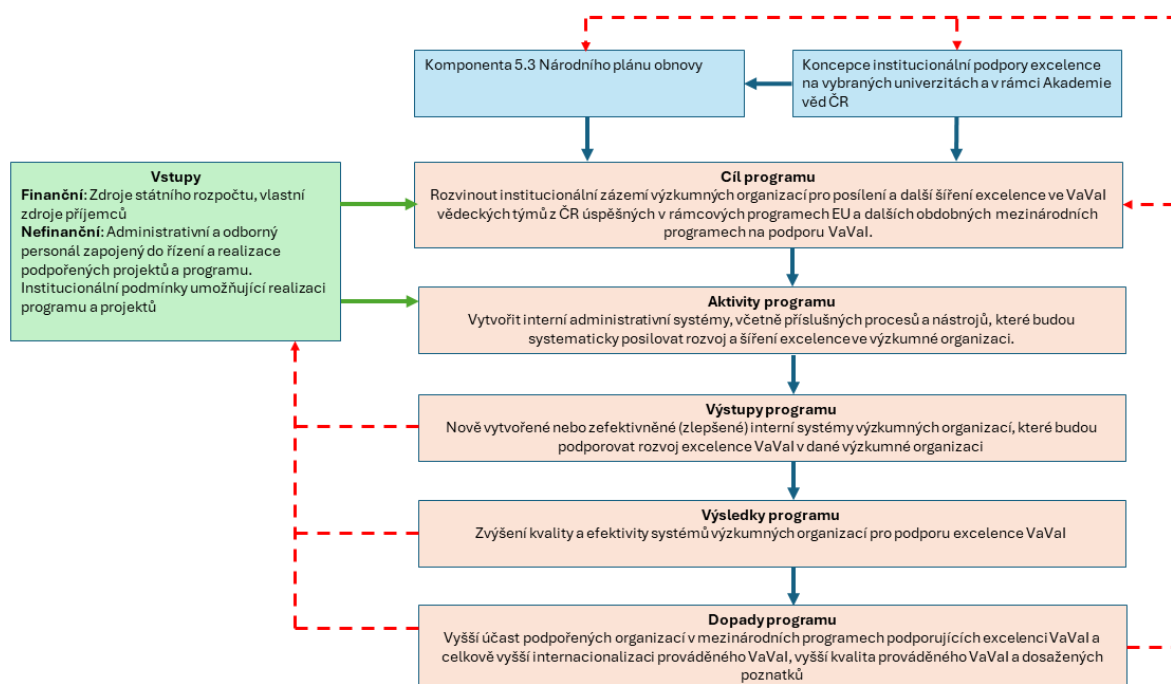
Z hlediska rozvoje excelence na výzkumných organizacích definuje Koncepce jako jednu z hlavních překážek nízkou úroveň rozvoje institucionálního zabezpečení, které by vytvářelo efektivní administrativní zázemí pro přípravu a řízení projektů excelentního VaVal a přinášelo nástroje ke stimulaci rozvoje excelence jednotlivých výzkumníků a výzkumných týmů. Zaměření programu EXCELENCE reaguje na potřebu vytvoření a kultivace systémových podmínek pro rozvoj excelence ve VaVal.

Cílem programu EXCELENCE je rozvinout institucionální zázemí výzkumných organizací pro posílení a další kultivaci excelence výzkumných týmů z ČR úspěšných v rámcových programech EU pro výzkum a inovace a dalších obdobných mezinárodních programech na podporu VaVal.

Účelem programu je prostřednictvím rozvoje administrativního zázemí výzkumné organizace zajistit podmínky pro udržení, resp. další rozvoj výzkumných týmů po skončení realizace projektu excelentního VaVal¹, který inicioval jejich vytvoření a/nebo jejich kvalitativní změnu. Program je určen pro výzkumné organizace, které již v minulosti prokázaly, že disponují excelentními výzkumnými týmy schopnými aktivně se zapojit do projektů excelentního VaVal dle kritérií uvedených v kapitole 6.

Intervenční logika programu EXCELENCE je znázorněna na obrázku 1.

Obrázek 1 - Intervenční logika programu EXCELENCE

Pro účely programu je excelence definována následovně²: Excelence je integrací nejvyšší (světové) úrovně vědecké kvality, originality a inovativnosti. Je charakterizována schopností výzkumných týmů a organizací dosahovat světově vysoce kvalitních výsledků s vysokým vědeckým, společenským ekonomickým dopadem. Zahrnuje také systematické budování udržitelného institucionálního prostředí pro rozvoj excelence, včetně rozvoje strategického řízení, lidských zdrojů, mezinárodní spolupráce a adaptace na měnící se globální i lokální společenské potřeby. Projevuje se ve třech vzájemně propojených dimenzích:

- I. Vědecká excelence zahrnuje originalitu metodologického přístupu, aplikaci konceptu otevřené vědy, mezinárodní spolupráci s prestižními zahraničními institucemi.

¹ Za projekt excelentního VaVal je považován takový projekt, který byl podpořen programy Horizont 2020, Horizont Evropa (včetně ERC grantů), ERC CZ, EXPRO a OP JAK (např. podpora MSCA).

² Návrh definice excelence vychází ze studie Čadil, V., Sedlařík, V. (2025): Návrh definice excelence a kritérií pro posuzování excelence v programu EXCELENCE. Technologické centrum Praha.

- II. Institucionální excelence zahrnuje systémové nástroje a administrativní kapacity.
- III. Socio-ekonomické dopady zahrnují transformaci excelentních poznatků pro řešení společenských a ekonomických potřeb.

Aktivita podporované programem

Program EXCELENCE je zaměřen na podporu projektů směřujících k zefektivnění a rozvoji institucionálního zázemí pro rozvoj excelence ve výzkumných organizacích. Jeho smyslem je vytvořit interní systémy, včetně příslušných procesů a nástrojů, které budou systematicky posilovat rozvoj excelence v rámci výzkumných organizací. Toho může být dosaženo prostřednictvím různých aktivit, jejichž portfolio navrhne samotná výzkumná organizace. MŠMT poskytne z programu EXCELENCE podporu na základě návrhů předložených výzkumnými organizacemi na zefektivnění systému pro rozvoj excelence ve výzkumné organizaci.

Program EXCELENCE bude podporovat dva typy aktivit. První typ aktivit je závazný pro všechny předložené projekty (nebudou podporovány projekty, které budou realizovat pouze druhý typ aktivit). Spočívá ve vytvoření či posílení institucionálního zázemí pro posílení excelence ve výzkumné organizaci. Jedná se zejména o následující aktivity:

- a) rozvoj administrativního zázemí a administrativně technická podpora pro přípravu a realizaci excelentních projektů VaVal, které přispějí k posílení mezinárodní spolupráce v rámci Evropského výzkumného prostoru (dále jen „ERA“);
- b) vytvoření mechanismů pro identifikaci a hodnocení excelence;
- c) sdílení a transfer principů excelence na další výzkumné organizace;
- d) vytvoření a rozvoj motivačních mechanismů pro přípravu a realizaci excelentních projektů;
- e) podpora interních mechanismů na principu Seal of Excellence;
- f) vytvoření a rozvoj mechanismů pro podporu mobility pro navazování spolupráce s excelentními zahraničními výzkumnými organizacemi;
- g) vytvoření podmínek pro přilákání špičkových zahraničních výzkumníků a výzkumníků a pro návrat českých výzkumníků ze zahraničí.

První typ aktivit představuje strategicko-institucionální rámec pro posílení excelence ve výzkumných organizacích a vytváří tak podmínky pro přímou finanční podporu projektů excelentního VaVal.

Na přímou finanční podporu excelentních výzkumných týmů prostřednictvím interních nástrojů výzkumných organizací se zaměřuje druhý typ aktivit. Podmínkou realizace druhého typu aktivit je současná realizace aktivit prvního typu.

Druhý typ aktivit zahrnuje zejména následující aktivity:

- a) podpora vědeckých týmů, které byly úspěšné v rámcových programech EU, včetně evropských partnerství a dalších obdobných mezinárodních dotačních titulech na podporu excelentního VaVal;
- b) podpora úspěšných řešitelů a řešitelských týmů ERC grantů (a ERC CZ grantů) po jejich ukončení zaměřená na udržení další rozvoj výzkumného týmu;
- c) podpora úspěšných řešitelských týmů projektů podpořených národními programy podporujícími excelenci (např. EXPRO);

- d) podpora studentů doktorských studijních programů v excelentních výzkumných týmech splňujících výše uvedené podmínky, která zajistí jejich zapojení do realizace výzkumných aktivit a umožní rozvoj jejich následné vědecké kariéry.

Aktivity podporované programem EXCELENCE budou blíže specifikovány v zadávací dokumentaci veřejné soutěže. Výstupy, faktické výsledky a dopady programy znázorněné ve schématu intervenční logiky jsou blíže charakterizovány v kapitole 10.

5. Způsob realizace programu

Program EXCELENCE bude poskytovat účelovou podporu na základě veřejné soutěže dle § 17-21 zákona č. 130/2002 Sb. Předmětem podpory programu EXCELENCE je projekt podle § 2 odst. 2 písm. h) zákona č. 130/2002 Sb. Po provedení veřejné soutěže ve výzkumu, vývoji a inovacích bude uchazečům, v jejichž prospěch bylo tímto způsobem rozhodnuto (tj. příjemcům), poskytnuta účelová podpora podle § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 130/2002 Sb. na řešení projektu.

Podmínky veřejné soutěže/výběru projektů budou obsaženy v textu vyhlášení veřejné soutěže a v příslušné zadávací dokumentaci spolu s dalšími informacemi a podklady nezbytnými pro zpracování a podání návrhu projektu.

Program bude realizován jednou veřejnou soutěží.

Financování v rámci programu EXCELENCE je určeno výhradně na nehopodářské činnosti v souladu s odst. 20 Rámce. Tyto činnosti nezakládají veřejnou podporu ve smyslu čl. 107 odst. 1 Smlouvy o fungování EU. Konkrétně se jedná o činnosti vymezené v kapitole 2.1.1 odst. 20 Rámce, tedy zejména o:

- a) primární činnosti výzkumných organizací a výzkumných infrastruktur, zejména:
- i) vzdělávání s cílem zvýšit počty a zlepšit kvalifikaci lidských zdrojů;
 - ii) nezávislý VaV s cílem získat nové poznatky a lépe pochopit dané téma;
 - iii) veřejné šíření výsledků výzkumu na nevýlučném a nediskriminačním základě;
- b) činnosti v rámci předávání znalostí.

6. Uchazeči a prokázání způsobilosti

Uchazečem, respektive příjemcem podpory na projekt podle § 2 odst. 2 písm. b) resp. c) zákona č. 130/2002 Sb. mohou být výzkumné organizace splňující definici výzkumné organizace podle odst. 16 písm. ff) Rámce a zákona č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, které řeší projekt samostatně.

Podporu na projekt mohou získat pouze ti uchazeči, kteří splňují podmínky způsobilosti dané § 18 zákona č. 130/2002 Sb. Způsobilost prokazuje uchazeč doklady dle zákona č. 130/2002 Sb. způsobem stanoveným poskytovatelem v zadávací dokumentaci k veřejné soutěži.

Způsobilými uchazeči o podporu budou výzkumné organizace, jejichž vědecké týmy splnily alespoň jednu z následujících podmínek:

- a) **v posledních 5 letech před vyhlášením veřejné soutěže³ uzavřely dohodu na finanční podporu z mezinárodních dotačních titulů jako jejich úspěšní příjemci a řešitelé projektů VaVal podpořených v jejich rámci** – způsobilými uchazeči budou příjemci podpory projektů rámcového programu EU pro výzkum a inovace tzv. mono-beneficiary povahy (tj. zejména těch podpořených v rámci ERC a MSCA či EIC Transition)) i příjemci podpory širších konsorciálních projektů, jakožto dalších kompetitivních mezinárodních nástrojů financování VaVal (např. program Digitální Evropa apod.). Tato pracoviště mohou podpořit udržitelnost již prokazatelně excelentních týmů VaVal, či taktéž zvýšit počet nositelů samostatných excelentních výzkumných agend v rámci rozvoje vědního oboru s vazbou na již prokázanou excelenci;
- b) **obdržely finanční podporu z národních dotačních titulů ČR na základě principu financování těch návrhů projektů, které obdržely Seal of Excellence⁴** – způsobilými uchazeči budou např. příjemci podpory v rámci programu ERC CZ a z věcně příslušné výzvy Operačního programu Jan Amos Komenský (OP JAK) podporující realizaci projektů MSCA;
- c) **získaly finanční podporu v rámci národního dotačního titulu EXPRO**, skupiny grantových projektů implementované Grantovou agenturou ČR za účelem podpory projektů, jež mají největší potenciál přinést průlom ve svém vědním oboru a u nichž je jednou z podmínek úspěšného řešení mj. podání návrhu projektu ERC.

Způsobilý uchazeč může předložit právě jeden návrh projektu. Splnění podmínky způsobilosti bude vyhodnoceno komisí pro přijímání návrhů projektů před hodnocením návrhů projektů. Nesplnění ani jedné z podmínek způsobilosti je důvodem pro nepřijetí návrhu projektu do veřejné soutěže.

Protože uvedené podmínky způsobilosti zahrnují široké spektrum aktivit vztahujících se k různým kvalitativním úrovním excelence, bude v rámci věcného (odborného) hodnocení projektového návrhu posouzena také úroveň excelence žadatele. Škálovací kritérium pro posouzení excelence bude spolu s ostatními hodnotícími kritérii specifikováno v zadávací dokumentaci.

7. Celkové výdaje na program a intenzita podpory

Celkové výdaje programu EXCELENCE se předpokládají ve výši 3 530 953 tis. Kč s tím, že účelová podpora poskytovaná programem z prostředků státního rozpočtu bude představovat 1 797 500 tis. Kč. Výši výdajů programu v jednotlivých letech jeho realizace přináší tabulka 1.

Tabulka 1 - Výdaje na program EXCELENCE (v tis. Kč)

	2026	2027	2028	2029	2030	Celkem
Celkové výdaje	441 667	714 286	1 000 000	625 000	750 000	3 530 953
Výdaje státního rozpočtu	397 500	500 000	500 000	250 000	150 000	1 797 500
Vlastní zdroje příjemců	44 167	214 286	500 000	375 000	600 000	1 733 453
Intenzita podpory	90 %	70 %	50 %	40 %	20 %	51 %

Finanční podpora poskytovaná programem EXCELENCE je nastavena tak, aby motivovala podpořené výzkumné organizace k vytvoření udržitelného systému pro financování rozvoje institucionálních podmínek pro posilování excelence. Proto má intenzita podpory poskytovaná z programu EXCELENCE

³ Konkrétní období bude specifikováno v zadávací dokumentaci v závislosti na termínu vyhlášení veřejné soutěže.

⁴ V ČR jsou na základě principu Seal of Excellence financovány i návrhy projektů VaVal, které čistě formálně držiteli Seal of Excellence od EK nejsou, nicméně stále se jedná o vysoce kvalitní návrhy projektů VaVal, které kvalitativně uspěly v náročném mezinárodním hodnocení rámcového programu EU pro výzkum a inovace.

sestupnou tendenci (od 90 % v prvním roce ke 20 % v posledním roce trvání projektu). Program EXCELENCE tak plní iniciační roli a má stimulovat výzkumné organizace k postupnému vyčlenění vlastních prostředků na financování rozvoje systému pro rozvoj a šíření excelence. Zpravidla se bude jednat o prostředky na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO), případně další veřejné či neveřejné zdroje výzkumné organizace.

Celková maximální intenzita podpory z programu EXCELENCE na pětiletý projekt tak dosáhne 51 %. Spoluúčasť výzkumných organizací na financování projektů z programu EXCELENCE ve výši 49 % rovněž přispěje k vyšší efektivitě využití prostředků. Předpokládá se, že míra podpory projektů v jednotlivých letech bude odpovídat průměrné intenzitě podpory v celém programu.

8. Způsobilé náklady

Způsobilé náklady projektu jsou v programu EXCELENCE vymezeny v souladu s § 2 odst. 2 písm. m) zákona č. 130/2002 Sb., jako náklady nebo výdaje ve výzkumu, vývoji a inovacích, které uchazeč vynaloží na nezbytné činnosti ve VaVal vymezené projektem v souvislosti a za účelem plnění stanovených cílů projektu a zvoleného cíle programu, který má být projektem naplněn.

Způsobilými náklady jsou zejména:

- a) osobní náklady nebo výdaje na členy řešitelského týmu a na ostatní, výzkumné nebo akademické nebo výzkumně-vývojové pracovníky, techniky a ostatní podpůrný personál v rozsahu nezbytném pro účely projektu;
- b) náklady nebo výdaje na nástroje a vybavení v rozsahu nezbytném pro účely projektu;
- c) náklady nebo výdaje na externě dodávané služby nebo subdodávky vzniklé v přímé souvislosti s řešením projektu za předpokladu, že dodavatelem zakázek není řešitel nebo jiný člen řešitelského týmu, jiný zaměstnanec uchazeče nebo fyzická či právnická osoba s nimi spojená nebo právnická osoba s přímým dohledem uchazeče/příjemce podpory nebo ve vztahu jeho podřízenosti nebo jiného uplatňování vlastnických práv nebo vlivu;
- d) náklady nebo výdaje na ochranu duševního vlastnictví nebo prezentaci, diseminaci, sdílení a ochranu výsledků VaVal a vědeckých dat získaných a produkováných v projektu;
- e) ostatní provozní náklady nebo výdaje včetně materiálu, dodávek a podobné výrobky, které vznikly bezprostředně v důsledku projektu;
- f) dodatečné režijní náklady nebo výdaje do výše 20 % ze způsobilých neinvestičních nákladů projektu ročně za dané účetní období i celkově, které vznikly bezprostředně v důsledku projektu.

Podrobné vymezení způsobilých nákladů bude uvedeno v zadávací dokumentaci. Poskytovatel podpory si vyhrazuje právo započítat do uznaných nákladů pouze náklady generované ode dne, kdy příjemce získal na podporu právní nárok (tj. od data účinnosti smlouvy o poskytnutí podpory, resp. od data nabytí právní moci rozhodnutí o poskytnutí podpory).

Program EXCELENCE stanovuje povinnost příjemců vést oddělené účty a vykazování nehopodářských a hospodářských činností v souladu s odst. 19 Rámce.

9. Očekávané výsledky a dopady programu

Program EXCELENCE rozlišuje formální výsledky, výstupy, věcné výsledky a dopady. Formální výsledky odpovídají druhům výsledků definovaným v Samostatné příloze č. 4 Metodiky hodnocení výzkumných organizací a programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací schválené usnesením vlády dne 8. února 2017 č. 107. Protože program EXCELENCE nepodporuje standardní výzkumné projekty, ale projekty zaměřené na budování systémů pro rozvoj excelence ve VaVal, není stanoven výčet

očekávaných formálních výsledků. Příjemce podpory si může stanovit druh formálních výsledků a jejich počet podle zaměření svého projektu.

Uznatelné budou všechny druhy výsledků definovaných ve výše uvedené příloze č. 4. Podmínkou poskytnutí podpory však je, aby každý podpořený projekt vytvořil alespoň jeden výsledek, a to strategii rozvoje excelence na výzkumné organizaci. Tento výsledek musí být vytvořen nejpozději v polovině doby řešení projektu. Bude vykázan jako druh O – ostatní výsledky (tj. další výsledky splňující § 2 odst. 2 písm. k) zákona č. 130/2002 Sb.).

Za výstupy se považují přímé efekty vzniklé v důsledku realizace programu. Hlavními výstupy programu EXCELENCE budou nově vytvořené nebo zefektivněné (zlepšené) interní systémy výzkumných organizací pro podporu rozvoje excelence VaVal v podpořených výzkumných organizacích. Tyto systémy mohou být velmi různorodé v závislosti na misi výzkumné organizace, stávajícím stavu systému rozvoje excelence na výzkumných organizacích a na jejich rozvojových potřebách. Dalšími výstupy, zvláště v případě aktivit druhého typu, budou formální výsledky dle výše uvedené Samostatné přílohy č. 4 Metodiky hodnocení výzkumných organizací a programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací.

Věcné výsledky vznikají v důsledku uplatnění, využití výstupů, představují bezprostřední konkrétní kvalitativní i kvantitativní změnu vyvolanou programem. Věcné výsledky programu tedy spočívají především ve zvýšení kvality a efektivity systémů výzkumných organizací pro podporu excelence VaVal, zvláště příslušné administrativní podpory. Funkční systémy pro podporu excelence napomáhají zvýšení kompetencí výzkumníků a výzkumných týmů připravovat a řešit excelentní výzkumné projekty a významně přispívají k zajištění stability excelentních výzkumných týmů.

Dopady programu představují efekt, který je měřitelný až po jejich rozvinutí, které nastává po několikaletém období po ukončení podpory programu. Mohou nabývat různých forem a nastávat na několika hierarchických úrovních. Vzhledem k zacílení programu EXCELENCE jsou očekávány primárně vědecké dopady spočívající v první řadě ve vyšší účasti podpořených organizací a jejich excelentních výzkumných týmů v mezinárodních programech podporujících excelenci VaVal a celkově vyšší internacionalizaci prováděného VaVal. To následně povede ke zvýšení kvality prováděného VaVal a dosažených poznatků s vysokým aplikačním potenciálem a jejich využitelnost v praxi.

Dopady programu se očekávají a budou hodnoceny na dvou hierarchických úrovních: (i.) na úrovni výzkumníků, výzkumnic a výzkumných týmů a (ii.) na úrovni podpořených výzkumných organizací. Na úrovni výzkumných pracovníků a pracovníků a výzkumných týmů program umožní, aby zkušenosti plynoucí pro výzkumníka/výzkumnici z mezinárodní spolupráce v rámcových programech EU, resp. z participace v excelentních projektech byly dále rozvíjeny a využívány např. prostřednictvím přenosu dobré praxe a rozvoje expertních i řídicích schopností. Očekává se, že získaná zkušenost i nově získané odborné vazby budou dále využity při aspiraci v administrativně i odborně náročnějších schématech. Dosažené vědecké výsledky by měly dosahovat vyšší kvality, vědeckého impaktu (např. dle bibliometrických ukazatelů) a aplikačního potenciálu.

Na úrovni výzkumné organizace se předpokládá, že dojde k posílení rozvoje institucionálního zázemí pro přípravu a řízení projektů excelentního VaVal a vyšší stimulaci výzkumníků. Rozšíří se možnost financování VaVal. Zvýší se mezinárodní povědomí a prestiž instituce, které je možno proměnit v akademické i ekonomické přínosy, příp. využít k její vyšší internacionalizaci (např. k získání a udržení

zahraničních výzkumných talentů, případně k přilákání špičkových českých vědců v určité fázi kariéry zpět do ČR).

10. Způsob a kritéria hodnocení návrhů projektu

Způsob hodnocení návrhů projektů

Způsob výběru projektů ve veřejné soutěži je upraven § 21 zákona č. 130/2002 Sb. Předmětem hodnocení při výběru projektů ve veřejné soutěži je návrh projektu, který uchazeč předložil poskytovateli v soutěžní lhůtě podle požadavků obsažených v zadávací dokumentaci, vč. všech jeho příloh a dokumentů prokazujících způsobilost uchazeče.

Návrhy projektů budou kontrolovány komisí pro přijímání návrhů projektů z hlediska splnění podmínek veřejné soutěže. Výsledky hodnocení komise budou následně postoupeny poskytovateli k rozhodnutí o přijetí, nebo nepřijetí návrhu projektu do soutěže. Návrhy projektů přijaté do soutěže budou postoupeny k hodnocení odbornému poradnímu orgánu poskytovatele. Způsob jednání odborného poradního orgánu MŠMT ustaveného pro tento program, jeho složení, způsob nakládání s údaji obsaženými v návrzích projektů a další pravidla činnosti odborného poradního orgánu poskytovatele budou upraveny statutem a jednacím řádem, který poskytovatel vydá a zveřejní na internetové adrese programu spolu s vyhlášením veřejné soutěže.

Poskytovatel ke každému návrhu projektu, který byl přijat do veřejné soutěže, zajistí odborné posudky nejméně dvou nezávislých oponentů, kteří v souladu s § 21 odst. 5 zákona č. 130/2002 Sb. nesmí být ve vztahu k předmětu veřejné soutěže nebo k uchazečům podjati, zejména se nesmí podílet na zpracování projektu, nesmí mít osobní zájem na rozhodnutí o poskytnutí podpory určitému projektu a s uchazeči je nesmí spojoval osobní ani pracovní či jiný obdobný vztah.

V případě, že poskytovatel na návrh komise pro přijímání návrhů projektů rozhodne podle § 21 odst. 3 zákona č. 130/2002 Sb., že návrh projektu nesplnil podmínky veřejné soutěže uvedené v zadávací dokumentaci, nebo rozhodne na základě zdůvodněného doporučení odborného poradního orgánu poskytovatele, že návrh projektu nebude ze zásadních důvodů dále hodnocen podle § 21 odst. 5 zákona č. 130/2002 Sb., návrh projektu bude vyřazen z veřejné soutěže a k tomuto návrhu projektu nebudou zajišťovány posudky oponentů.

Odborný poradní orgán poskytovatele i nezávislí odborní oponenti objektivně a nezájatě zhodnotí návrhy projektů podle pravidel a kritérií vyhlášených ve veřejné soutěži programu. V obou případech se použijí shodná kritéria hodnocení uvedená v následujícím článku. Odborný poradní orgán poskytovatele je povinen přihlídnout k hodnocení návrhu projektu odbornými oponenty a jejich stanovisko zohlednit a v případě zásadních rozdílů je věcně řádně odůvodnit v protokolu.

Ke každému hodnocenému návrhu projektu podle § 21 odst. 6 zákona č. 130/2002 Sb., doručenému do veřejné soutěže, zpracuje odborný poradní orgán protokol o výsledku hodnocení.

Stanovení konečného pořadí návrhů projektů se provádí v souladu s § 21 odst. 7 zákona č. 130/2002 Sb. Konečné pořadí hodnocených návrhů projektů bude vytvořeno na základě bodového ohodnocení návrhů projektů odborným poradním orgánem poskytovatele a jejich prostým sestupným seřazením.

O výsledku veřejné soutěže rozhodne poskytovatel. Výsledek veřejné soutěže bude uchazeči oznámen na internetové stránce programu.

Kritéria hodnocení návrhů projektů

Kritéria pro odborné hodnocení a výběr projektů jsou tato:

- a) potřebnost projektu a jeho přínos k naplňování cílů programu EXCELENCE (hodnotí se zejména soulad projektové žádosti s cíli programu, vymezení cílů programu, soulad se strategickými prioritami rozvoje výzkumné organizace a vztah projektu ke stávajícímu systému podpory excelence ve výzkumné organizaci);
- b) očekávané výstupy, výsledky a dopady projektu (hodnotí se zejména relevance a škála výstupů, nástroje podpory excelence a očekávané dopady projektu);
- c) proveditelnost, způsob a postup řešení projektu (hodnotí se zejména jasnost a vhodnost metodologie, harmonogram a proveditelnost aktivit projektu a rizika projektu);
- d) složení řešitelského týmu (hodnotí se zejména odbornost a zkušenosti řešitelského týmu a organizační struktura a řízení projektu);
- e) efektivita a ekonomická náročnost projektu (hodnotí se zejména přiměřenost a zdůvodnění rozpočtu, efektivita vynaložených prostředků a udržitelnost projektu).

Podrobnější informace o podmínkách pro předložení návrhů projektů, způsobu a kritériích jejich hodnocení budou součástí zadávací dokumentace veřejné soutěže.

11. Monitorování a evaluace projektů a programu

Monitorování a hodnocení na úrovni projektu

Řešení projektu, jemuž byla poskytnuta účelová podpora ze státního rozpočtu, bude monitorováno na základě průběžné a závěrečné zprávy vypracované příjemcem podle pokynů poskytovatele. Monitoring řešení projektu poskytovatelem bude probíhat za účasti členů odborného poradního orgánu poskytovatele. Kontrolu a věcné zhodnocení plnění cílů projektu provede poskytovatel v souladu s § 13 odst. 1 a 2 zákona č. 130/2002 Sb. Požadavky poskytovatele na předkládání průběžných a závěrečných zpráv o řešení projektu budou specifikovány ve smlouvě o poskytnutí podpory na realizaci projektu, kterou poskytovatel uzavírá s uchazeči úspěšnými ve veřejné soutěži.

Poskytovatel zároveň provádí finanční kontrolu podle § 13 odst. 3 zákona č. 130/2002 Sb. a souvisejících právních předpisů.

Monitorování a hodnocení na úrovni programu

Monitorování a hodnocení průběhu a splnění cílů programu bude provedeno v souladu s Metodikou hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů platnou v době hodnocení programu, případně podmínkami stanovenými poskytovatelem.

Program bude poskytovatelem kontinuálně monitorován s využitím škály kvantitativních monitorovacích ukazatelů (viz tabulky 2 a 3). Hodnoty těchto ukazatelů budou získávány z periodických a závěrečných zpráv o realizaci projektu a IS VaVal.

V průběhu realizace programu EXCELENCE budou provedeny následující druhy hodnocení programu:

- a) Průběžné hodnocení programu provede poskytovatel, příp. ve spolupráci s externím subjektem v polovině doby trvání programu či v případě potřeby. Toto hodnocení se zaměří na zjištění úrovně naplňování cíle, účelu a aktivit programu, souladu implementace programu

s jeho intervenční logikou a navrhne doporučení k úpravám programu či k zaměření návazných programů.

- b) Závěrečné hodnocení programu provede externí subjekt do 18 měsíců po ukončení programu. Zaměří se na zhodnocení všech realizovaných aktivit, výstupů a výsledků programu a předběžné vyhodnocení naplnění cílů programu.
- c) Hodnocení dopadů programu provede externí subjekt 3 roky po ukončení programu. Bude věnováno zhodnocení dopadů programu včetně identifikace škály a míry splnění jednotlivých kategorií dopadů. Na základě zhodnocení dopadů bude provedeno konečné hodnocení splnění cílů programu.

Kromě informací z monitorování bude datovou základnu pro všechny druhy hodnocení programu představovat IS VaVal (všechny moduly); příslušné databáze jednotlivých druhů očekávaných forem výsledků; interní databáze a archivy poskytovatele, průběžné a závěrečné projektové zprávy a zprávy o implementaci projektů a vhodně zvolené metody sběru nových dat (zejména dotazníková šetření v různých skupinách zainteresovaných respondentů a strukturované rozhovory).

Hodnocení splnění cílů programu bude provedeno na dvou úrovních – operační a strategické. Pro hodnocení splnění cílů programu na operační úrovni jsou v souladu s Metodikou 17+ navrženy kvantitativní indikátory uvedené v tabulce 2.

Tabulka 2 - Indikátory pro splnění cíle programu na operační úrovni

Indikátor	Hodnota
Počet vytvořených nebo inovovaných institucionálních systémů na podporu excelence VaVal	
Míra úspěšně dokončených projektů	
Podíl finančních prostředků programu ze zdrojů příjemců	49 %
Podíl využitých finančních prostředků programu	≥ 90 %

Hodnocení průběhu realizace programu a dosažení jeho cílů na strategické úrovni bude prováděno na základě souboru kvantitativních a kvalitativních indikátorů členěných na úroveň vstupů, výstupů, výsledků a dopadů. Tyto indikátory uvádí tabulka 3.

Tabulka 3 - Indikátory pro hodnocení splnění cílů na strategické úrovni

Indikátor	Druh indikátoru	Zdroj dat
Vstupy		
Celkový objem finančních prostředků	Kvantitativní	Monitorovací systém programu – projektové žádosti a projektové zprávy

Objem podpory ze státního rozpočtu	Kvantitativní	Monitorovací systém programu – projektové žádosti a projektové zprávy
Funkčnost a efektivita implementace programu	Kvalitativní	Strukturované rozhovory s pracovníky implementace programu
Výstupy		
Počet podpořených projektů (počet vytvořených nebo inovovaných institucionálních systémů na podporu excellence VaVal)	Kvantitativní	Monitorovací systém programu/IS VaVal
Podíl úspěšně dokončených projektů	Kvantitativní	Monitorovací systém programu/IS VaVal
Počet podpořených výzkumných organizací celkem a dle jejich právní formy (druhu)	Kvantitativní	Monitorovací systém programu /IS VaVal
Objem prostředků DKRVO vynaložených na rozvoj institucionálního prostředí pro rozvoj excellence v jednotlivých letech implementace programu	Kvantitativní	Monitorovací systém programu/projektové zprávy
Podíl využitých finančních prostředků programu	Kvantitativní	Monitorovací systém programu/IS VaVal/projektové zprávy
Nové aktivity v systému na podporu excellence na výzkumných organizacích	Kvalitativní	Projektové zprávy
Výsledky		
Počet výzkumníků nově zapojených do řešení projektů podpořených z rámcových programů	Kvantitativní	Projektové zprávy
Počet nově příchozích špičkových zahraničních odborníků, počet navrátilých se špičkových výzkumníků ze zahraničí	Kvantitativní	Projektové zprávy
Počet začínajících výzkumníků a výzkumnic nově zapojených do řešení projektů podpořených z rámcových programů, programů mezinárodní spolupráce v rámci ERA	Kvantitativní	Projektové zprávy
Větší stabilita a rozvoj výzkumných týmů po ukončení původních projektů	Kvalitativní	Dotazníkové šetření a strukturované rozhovory
Zvýšení kvality a efektivity administrativní podpory pro výzkumné projekty	Kvalitativní	Dotazníkové šetření a strukturované rozhovory

Dopady		
Počet ERC grantů a projektů ERC CZ na 1 mil. podpory na DKRVO	Kvantitativní	Zprávy o implementaci projektů
Počet projektů MSCA Cofund a MSCA Fellowships (OP JAK) na 1 mil. podpory na DKRVO	Kvantitativní	Zprávy o implementaci projektů
Podíl podpory z rámcových programů EU pro výzkum a inovace na celkové podpoře ze státního rozpočtu	Kvantitativní	Zprávy o implementaci projektů
Vyšší internacionalizace VaVal v podpořených výzkumných organizacích	Kvalitativní	Dotazníkové šetření a strukturované rozhovory

12. Srovnání současného stavu v zahraničí a v ČR

Podpora excelence v ČR

V ČR je excelence VaVal stimulována řadou různých nástrojů. Finančně největším nástrojem je poskytování institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumných organizací na základě hodnocení výzkumných organizací dle Metodiky 17+. Slabinou tohoto nástroje je, že poskytovatel nemá možnost ovlivnit využití této podpory, aby skutečně cílila na rozvoj excelence v podpořených výzkumných organizacích.

Další nástroj představují programy účelové podpory, resp. skupiny grantových projektů EXPRO, JUNIOR STAR a ERC CZ. Skupina grantových projektů EXPRO cílí na zajištění financování projektů excelentního výzkumu s vysokým potenciálem přinést průlom ve svém vědním oboru. Skupina grantových projektů JUNIOR STAR je určena pro excelentní začínající vědce do 8 let od získání titulu Ph.D., kteří již publikovali v prestižních mezinárodních časopisech a mají za sebou významnou zahraniční zkušenost. Program ERC CZ poskytuje prostředky projektům tzv. hraničního výzkumu (tj. projektů posouvajících hranice lidského poznání) českých výzkumných pracovníků, které uspěly v hodnocení prováděném odbornými panely ERC.

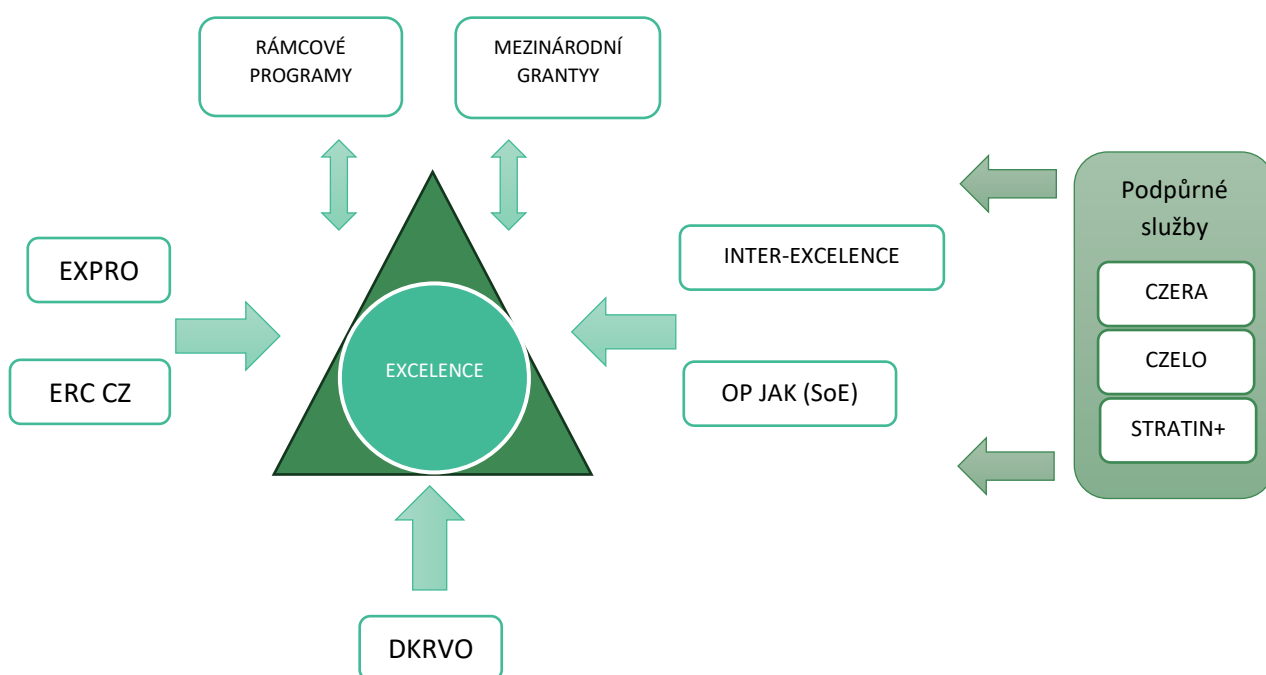
Jiným nástrojem rozvoje excelence VaVal v ČR jsou velké výzkumné infrastruktury, které představují jedinečná zařízení na unikátní znalostní a technologické úrovni vytvářející zázemí pro realizaci excelentních VaVal aktivit. Rozvoj internacionalizace výzkumného prostředí v ČR a zvýšení kvality výzkumných organizací v ČR podporuje také OP Jan Amos Komenský v rámci aktivit MSCA Cofund a MSCA Fellowships (Seal of Excellence) a výzvy Špičkový výzkum (excelence a internacionalizace) a Výzkumné prostředí (institucionální nastavení a internacionalizace).

V neposlední řadě posilování excelence VaVal v ČR napomáhá program, jehož účelem je realizace a provoz mezinárodně konkurenceschopných, inovativních výzkumných týmů ve formě center vědecké excelence Dioscuri. Jeho cílem je zvýšit mezinárodní standardy vědecké excelence v regionu střední a východní Evropy a posílit a rozšířit vědeckou excelenci a její spolupráci v tomto regionu.

K rozvoji excelence VaVal také přispívají podpůrné informační a analytické nástroje, jako projekty sdílených činností STRATIN+ a CZERA či Česká styčná kancelář pro vzdělávání a výzkum v Bruselu, které zajišťují relevantní informační podporu českých vědeckých týmů a rovněž poskytují analyticko-informační zázemím pro tvorbu a realizaci výzkumné politiky.

Pozice programu EXCELENCE v rámci systému podpory excelence VaVal v ČR je zřejmá z následujícího obrázku 2. Jak již bylo uvedeno výše, oproti jiným programům podporujících excelenci VaVal program EXCELENCE nepodporuje jednotlivé výzkumné projekty, ale napomáhá rozvoji institucionálního prostředí pro rozvoj excelence na úrovni jednotlivých výzkumných organizací.

Obrázek 2 - Pozice programu EXCELENCE v systému podpory excelence VaVal v ČR

Podpora excelence VaVal v zahraničí

Podpora excelence VaVal v zahraničí je zpravidla zajišťována kombinací různých finančních a nefinančních nástrojů. Na úrovni EU mezi hlavní finanční nástroje podpory excelence VaVal patří granty Evropské výzkumné rady (ERC granty) či akce Marie Skłodowska-Curie (MSCA) či nástroje Evropské rady pro inovace (EIC). Z nefinančních nástrojů zásadní úlohu sehrává podpora velkých výzkumných infrastruktur prostřednictvím Evropského strategického fóra pro výzkumné infrastruktury (ESFRI).

Specifické programy zaměřené na podporu excelence VaVal jsou implementovány také v různých členských zemích EU. Příkladem národních poskytovatelů programů, resp. Grantových schémat pro podporu excelentního VaVal může být Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), francouzská Agence Nationale de la Recherche (ANR) či Österreichischer Wissenschaftsfonds FWF.

Podpora excelentního VaVal bývá zajišťována také na institucionální úrovni. Velké univerzity zpravidla disponují celým systémem na podporu excelence. Např. University of Oxford využívá širokou škálu

nástrojů. V oblasti finančních nástrojů se jedná o interní výzkumné fondy, které poskytují interní financování na podporu inovativních výzkumných projektů a pilotních studií. Nadto Oxford Research Funding Office pomáhá výzkumníkům získávat finanční prostředky z různých veřejných i soukromých zdrojů. Excellence je dále rozvíjena výzkumnými instituty, které hostí špičkové výzkumníky z celého světa a zaměřují se na interdisciplinární výzkum. Např. Oxford Martin School podporuje výzkum zaměřený na globální výzvy, jako jsou změna klimatu, technologické inovace a sociální spravedlnost. Jiným nástrojem je podpora začínajících výzkumníků. Je poskytována prostřednictvím Oxford University Research Fellowships poskytujícím stipendia pro mladé vědce na počátku jejich kariéry, které jim umožňují realizovat nezávislý výzkum, nebo Clarendon Fund Scholarships, jenž nabízí stipendia pro vynikající studenty doktorského studia z celého světa. Další nástroj představuje mezinárodní spolupráce realizovaná např. Oxford Global Challenges Research Fund, který podporuje výzkum zaměřený na řešení globálních problémů v partnerských zemích. Z infrastrukturních nástrojů je zajištěn přístup k moderním výzkumným zařízením – laboratořím, knihovnám a počítačovým clusterům. Nástroji v oblasti kariérního rozvoje jsou Oxford Research Staff Society, která poskytuje podporu a profesní rozvoj výzkumných pracovníků, včetně mentoringu, školení a networkingu, nebo Career Development Fellowships nabízející programy pro rozvoj kariéry mladých výzkumníků, včetně příležitostí pro výuku a vedení výzkumných projektů.

13. Analýza rizik

V průběhu implementace programu může vyvstat celá řada rizik jak na straně příjemce, tak také na straně poskytovatele. Za hlavní rizika je možné považovat finanční rizika, administrativní rizika, personální rizika a strategická rizika.

Finanční rizika mohou nastat zejména u příjemců a spočívají v nedostatku finančních prostředků na spolufinancování podpořených projektů. Vzhledem ke skutečnosti, že podpořeny budou výzkumné organizace, které čerpají prostředky na svůj dlouhodobý koncepční rozvoj, je možné toto riziko považovat za nízké. Přesto bude dostatek finančních prostředků pro spolufinancování projektů pravidelně kontrolován při každoročních hodnocení podpořených projektů a veřejnosprávních kontrolách.

Administrativní rizika spočívají především v nedostatečné kapacitě administrativního zázemí na úrovni příjemců i poskytovatelů a vysoké administrativní zátěži spojené s poskytováním podpory a realizací projektů. Toto riziko bude minimalizováno pravidelným hodnocením procesů administrace programu. S těmito riziky úzce souvisí personální rizika v oblasti řízení programu a realizaci aktivit projektů. Jedná se zvláště o nedostatek kvalifikovaných pracovníků a možné odchody klíčových členů řešitelských týmů. Na úrovni příjemců budou tato rizika pravidelně monitorována při každoročních hodnoceních projektů. Na úrovni poskytovatelů budou tato rizika snižována pomocí interního systému pro rozvoj lidských zdrojů.

Strategická rizika mohou nastat v případě nevhodně nastavených podmínek veřejné soutěže a kritérií pro hodnocení a výběr projektů. Proto budou podmínky veřejné soutěže konzultovány se zástupci uchazečů a kritéria specifikovány až po finálním nastavení parametrů veřejné soutěže. Do kategorie strategických rizik lze zařadit i potenciální riziko možné duplicity aktivit programu EXCELENCE s aktivitami vyhlášené výzvy Výzkumné prostředí v rámci OP JAK. Minimalizace tohoto rizika bude spočívat v podrobné konzultaci s administrátory dotčené výzvy při přípravě zadávací dokumentace programu EXCELENCE.

Na úrovni příjemců bude snaha o minimalizaci rizik podpořených projektů zakomponována do projektové žádosti, v níž uchazeči popíší možná rizika a uvedou nástroje k jejich předcházení a odstraňování. Při pravidelných hodnoceních a kontrolách projektů bude sledováno, zda nastalá rizika byla řešena dle uvedeného popisu. Rizika vzniklá u poskytovatele budou řešena na základě interního systému pro řízení rizik.